Cursus Megillot

(9) Qohèlet (II), Esther (I)

Driebergen, 7 juni 2016

Willem J. Ouweneel

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Qohèlet (Prediker) (II)

(a) Prediker 7 – 12

(b) Inleiding Esther

Onderverdeeld:

I.	(1e les)	Pr 7 – 10
II.	(2e les)	Pr 11-12, Inl. Esther

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 7:1-4

Tweemaal zeven lessen: "Zwoegen helpt niets, want…

[IX] 7:1-22 *er zijn 'betere' dingen (wijsheid!)*

Vs1-11 de 'betere' dingen beschreven in 10 wijze lessen (vooral i.v.m. de dood); kernwoord 6x *tov*, 'goed/beter':

(1) vs1a goede reputatie > olie (*tov sjem misjèmen tov*)

(2) vs1b sterfdag (want voltooiing van het leven) > geboortedag (alles nog open)

(3) vs2-4 sterfhuis > feesthuis (beide 7 dagen!): je wordt er wijzer van; verdriet > gelach

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 7:5-12

(4) vs5v berisping door wijzen > liedjes van de dwazen (vs6 *sirim*, 'dorens'; *sir*, 'pot'); je wordt er wijzer van; ernst > lachen

(5) vs7 afpersing/steekpenningen maken van wijzen dwazen

(6) vs8a einde > begin (vgl. vs1b!)

(7) vs8b lankmoedige van *geest* > hoogmoedige van *geest*

(8) vs9 wees niet haastig in de *geest* tot boosheid (3x *roeach*)

(9) vs10 [niet poëtisch] traditionalisme! (bijv. vroegere theologen)

(10) vs11 (Midrasj) wijsheid is goed als ze als erfdeel komt (traditie! contrast met vs10) > vs12 wijsheid beschermt!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 7:13-18

Vs13v onderwerp je aan de wil van God, of de dagen nu goed of kwaad zijn (rabbijnen: laat niet na te genieten!)

Vs15 betekent geen berusting, passiviteit! > wees geschokt over de lijdende *tsaddiq* & voorspoedige *rasja*

Vs16 Ibn Ezra: denk niet dat je door overdreven vroomheid (> verbijstering) de orde vd dingen kunt veranderen

Vs17 idem: door boos gedrag niet automatisch lang leven

Vs18 houd aan *beide* vast vanuit de godsvrucht

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 7:19-22

Vs19 godsvrucht > wijsheid > macht

Vs20 ‘want’: verband met voorgaande!? Mogelijk met vs18: geen godsvrucht mogelijk zonder ooit te zondigen; daarom wijsheid nodig

Vs21 luister dus ook niet naar alles wat gezegd wordt (bijv. vervloeking) > vs22 heb je zelf ook vaak gedaan!

(‘wat gij niet wilt dat u geschiedt…’)

‘uw hart’ = besef óf geweten

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 7:23–26

Eerste poging tot 'conclusie' (7:23–8:1): ontgoocheling (vs23v het valt niet mee om tot het rechte inzicht te komen; vgl. Dt 29:28v; Jb 28:12-28)

Vs25 richt zich weer op kwestie wijsheid < > dwaasheid

Vs26 niet tegen de vrouw i.h.a.! (vgl. Sp 11:16; 12:4; 18:22; 19:14; 21:10vv), maar tegen de *slechte* vrouw (vgl. Sp 2:18v; 5:4v; 7:25vv) (de *tsaddiq* weerstaat haar)

Maar toch: dé vrouw is zondig (net als de man trouwens)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 7:27–8:1

Vs27v geen zinnige verklaring mogelijk (zijn mannen beter of boetvaardiger dan vrouwen!?), *behalve messi-aans!* Jesjoea is de Ene uit duizend (Hl 5:10! Job 33:23!) (hier zeer verborgen aangeduid)

Vs29 schepping van de mens > zondeval (Gn 6:5; 8:21)

8:1a daartegenover: de ware wijze (7:28!)

8:1b dichterlijke spreuk: wijsheid laat gelaat oplichten

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 8:2-8

Excurs (8:2-8): wijze relatie tot de koning

Vs2-4 de ene Man (7:28; 8:1) < > aardse koning (niet altijd wijs of goed, toch gehoorzamen: hij is de baas) (vgl. oudsten, werkgevers, politie[k])

Vs5v dichterlijk: blijf gehoorzamen; 'tijd en wijze': 'juiste tijd(stip) & juiste handelwijze'

Vs7v regel: toekomst onbekend, op 1 ding na: oordeel voor de goddelozen (uitredding voor de rechtvaardigen)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 8:9-13

[X] *Zwoegen helpt niets, want dit strijdt vaak met de Godsregering*

8:9 Pr hervat zijn onderzoek: uitwerking van 7:15

Vs10 [heel lastig! mogelijk is bedoeld:] goddelozen eervol begraven, maar de rechtvaardigen worden vergeten

Vs11-13 goddeloosheid bevorderd doordat die niet meteen bestraft wordt; *toch is* (met het oog op de eeuwigheid) *vroomheid beter*

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 8:14-17

Vs14 zelfde indirecte Godsregering (de goeden gaat het vaak slecht, de slechten vaak goed)…

Vs15 intussen maar gewoon genieten van de kleine goede dingen van het leven! (vgl. 2:1, 24-26; 3:12v; 5:18v; 6:2,6; 7:14; 9:7-9; 10:19)

Vs16v maar het grotere plan van God blijft ondoorzichtig (je kunt er gewoon niet van slapen…)

Vgl. weer de parallellen (Dt 29:29; Ps 73; Job 38-41)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 9:1-10

[XI] 9:1-10 *Zwoegen helpt niets, want met de dood is toch alles uit*

Vs1-3 Gods plan onduidelijk, maar één ding is zeker: zowel goeden als slechten moeten sterven

Vs4 NT: soms is sterven toch beter: Jh 12:24v; Fp 1:21-23

Vs5v [geen argument voor de zielenslaaptheorie!] leven altijd nog beter dan dood zijn [vanuit het 'onderzonse' bekeken!] > vs7-10 dus geniet van het leven!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 9:11-12

[XII] 9:11-12 *Zwoegen helpt niets, want de winnaars krijgen vaak niet de prijs*

‘Tijd en toeval treffen allen’: daar hangt je loon vaak meer van af dan van je trouw (zo lijkt het): de vluggen, de sterken, de wijzen, de bekwamen zijn vaak de verliezers

(toeval: vgl. Ru 2:3; Lk 10:31)

‘Zijn tijd’: de tijd van het (on)geluk (zie slot vs12); je kunt niet berekenen wanneer je op je best moet zijn

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 9:13–10:3

[XIII] 9:13–10:3 *Zwoegen helpt niets, want de ware wijsheid wordt niet gewaardeerd*

Vs13-15 anekdote: een arme wijze man had de stad in nood gered, maar niemand gaf acht op hem (vgl. Jozef, Mordechai >> Jesjoea)

9:16–10:3 conclusie: wijs > sterk (al wordt wijsheid vaak niet gewaardeerd) & wijs > dwaas

10:2 lett.: ‘hart vd wijze/dwaas aan zijn recht-/linkerhand’

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 10:4-11

N.B. 9:17–12:14 (behalve 10:3) geheel poëtisch (vgl. Sp)

[XIV] 10:4-20 *Zwoegen helpt niets, want de dwaasheid bederft het steeds weer*

Vs4-7 de dwaasheid van heersers (je doet er niets tegen)

Vs8-11 lessen van voorzichtigheid

Vs11 Midrasj: slang = kwaadspreker: moet bezworen worden vóór hij bijt! Toepassing: Gn 3:14v! < 1Pt 1:19v (slang van tevoren al 'bezworen')

Einde 1e les

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 10:12–11:6

Vs12-15 wijzen & dwazen (= kletsmajoren)

Vs16-20 wijze & dwaze heersers: grote invloed

(vs18v tussenzin over dwaasheid in het algemeen)

Eerste conclusie (11:1-6): ‘toch maar gewoon doorgaan’

Vs1v doe goed, ook al komt de beloning laat of nooit

Vs3 …hoe de omstandigheden ook mogen zijn

Vs4 aarzel niet! > vs5 ondanks je onkunde > vs6 ga door

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 11:7–12:2

Eindconclusie (11:7–12:7): ‘vergeet God niet!’

Vs7v heb vreugde in het leven! (‘duisternis’ = dood óf ouderdom; vgl. 12:1v)

Vs9 vooral als je jong bent – *maar weet*…: je moet wel over je leven verantwoording afleggen!

Vs10 bewaar je jeugd zo goed mogelijk > 12:1 *maar denk ook dan al aan je Schepper*… vs2 voordat de ouderdom aanbreekt en je geen aandacht meer voor God hebt

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 12:3-5

Tekenen van de ouderdom (vs3-7) (uitleg soms onzeker):

Vs3 *Wachters:* zijden & ribben; óf armen & handen (> beven)

Sterke mannen: de benen (> zich krommen)

Maalsters: tanden & kiezen

Zij die uit de vensters zien: de ogen > worden dof

Vs4 *deuren:* oren > doofheid; of: lippen > kan niet meer goed eten

Vs5 meer angst; *amandelboom:* wit haar; *sprinkhaan:* romp; *kapper-bes:* geestelijke (of seksuele) vermogens nemen af

'Eeuwig huis': graf (Joden: *beth olam* = begraafplaats)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 12:6-11

Vs6 *zilveren koord:* ruggengraat; *gouden lamp/schaal:* hersenen; *kruik:* maag; *bron:* lever; *scheprad:* schedel

Vs7 *roeach* keert terug tot God (vgl. 3:21; Gn 2:7)

Slotwoord (12:8-14): 'vrees God, houd de Torah!'

Vs8 'ijdelheid…': de cirkel is rond (1:2)

Vs9v Talmoed: toevoeging door de wijzen van Hizkia

Vs11 woorden der wijzen zijn 'prikkelend' en 'stevig vast'

'Eén herder': (a) de wijze leermeester, (b) God

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Pr 12:12-14

Vs12 ‘lees niet “boeken” (maar alleen ***de*** Boeken, d.i. de Bijbel én de boeken die direct over de Bijbel handelen), want dat is afmattend in verkeerde zin’

Vs13 het ‘slotwoord’: ‘Vrees God [ontzag, liefde], onderhoud zijn Torah’ (vgl. 5:6; 7:18) (geldt voor ‘alle mensen’: Joden én heidenen, oud én jong)

Vs14 eens moet je rekenschap geven van je daden (vgl. Jh 5:22; Rm 2:16; 2Ko 5:20; 2Tm 4:1; Op 2:23) Einde Prediker

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Inleiding Esther (a)

Vaak *de* Megillah (‘[feest]rol’) genoemd vanwege enorme populariteit: van alle OT boeken best bekend bij de Joden:

- literaire schoonheid (spannendste verhaal)
- actuele thema: jodenvervolging (Haman de ‘jodenhater’)

N.B. zeer veel *midrasj* (antiek-joodse homiletische commentaren) én vele (Griekse) *apokriefe* toevoegingen (deels om in het ontbreken van de Godsnaam te voorzien) (wel door RK erkend)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Inleiding Esther (b)

Uniek kenmerk: God & bidden niet genoemd (wel vasten): wel in Mordechai's woorden (4:13v) verondersteld

God werkt hier 'achter de schermen': wonderlijke leiding

(Es 6: de koning laat zich voorlezen > gevolgen)

Rabbijnen: oorspronkelijk was Es een 'brief' (op perkament), gestuurd aan alle Joden in het Perzische rijk met de opdracht Poerim te vieren (nog steeds allerwege vanaf perkament voorgelezen!)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Verband Esther & Poerim

Esther de *enige* feestrol waarin het boek zelf gekoppeld wordt aan een feest: Poerim (9:18-32) (bij de andere *megillot* zou je nog aan een willekeurig aangenomen verband kunnen denken)

Historisch kernpunt: als alle Joden uit het Perzische rijk (incl. land Israël!) zouden zijn uitgeroeid, had de Messias niet geboren kunnen worden! (vgl. Holocaust: indien geslaagd, had het messiaanse rijk niet kunnen aanbreken)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Feestviering

Het rateltje (gebruikt als de naam Haman genoemd wordt)

Vele bijzondere gerechten (*Hamentaschen:* in de vorm van de driekante hoed van Haman)

Misjloach manot: geschenken uitsturen (Es 9:22)

Talmoed: zoveel drinken tot je niet meer het verschil weet tussen ‘vervloekt zij Haman’ & ‘gezegend zij Mordechai’

(het meest ‘wereldse’, carnaval-achtige feest)

(altijd 1 maand vóór Pesach)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Namen van de hoofdpersonen

Ahasveros (Hebr.: Achasjverosj) = Perz.: Ksjajarsja = Grieks: Xerxes I (regeerde van 485 tot 465 v.C.) (LXX: Artaxerxes; Vulgaat: Assuerus)

Haman: de 'schitterende'

Esther < 'Isjtar' ('ster, lieflijke jonkvrouw')

(joodse naam: Hadassa = 'mirte')

Mordechai: 'dienaar van Mardoek' (heidense namen! assimilatie naast uitroeiing 2e grote gevaar voor Israël)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Messiaanse typologie

Mordechai type van de Messias! vgl. 10:2v: onderkoning over het Perzische rijk (vgl. Jozef, onderkoning van Egypte: beiden vanuit de vernedering naar de verhoging)

Vasthi: terzijdegestelde christenheid (‘Kerk der volken’)

Ahasveros (net als Farao): type van God

Esther: type van het overblijfsel van Israël

Hegai (2:3,8,15): type van de Heilige Geest

Haman de Agagiet (Amalek!): type van de Antichrist

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Messiaanse kernboodschap (a)

(a) Israël als koningin met God verbonden

(b) Israël bedreigd, van Amalek tot de Antichrist

(c) God lijkt de grote Afwezige in Israëls geschiedenis

(d) Israël smeekt God steeds weer om uitredding

(e) Uiteindelijk het naamchristendom terzijdegesteld [de ware kerk blijft natuurlijk bewaard, maar dat blijft hier buiten beeld]

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Messiaanse kernboodschap (b)

(f) God geeft uitredding d.m.v. zijn Man: Jesjoea (eigenlijk is niet Esther, maar hij de hoofdpersoon van het boek)

(g) Jesjoea nú al door zijn (ex-)vijanden geëerd (christelijke tijdvak) (vgl. Haman < > Paulus)

(h) Uiteindelijk beslist niet het lot (*poer*), maar God

(i) Uiteindelijk alle Joden verlost van hun vijanden

(j) In Jesjoea regeert God de wereld

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Tijdschema

1:3v ‘derde jaar van Xerxes’ = 482 v.C. (180 dagen = eigenlijk voorbereiding tot de oorlog)

2:16 ‘zevende jaar van Xerxes’ = 478 v.C.

Daartussen vond de Tweede Perzische Oorlog (met Griekenland) plaats: 480-479 v.C. (o.a. Slag bij Salamis!)

Zeer belangrijk voor Europa (wat als de Perzen die oorlog gewonnen hadden…?), *maar door God niet genoemd*

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Prioriteiten

- Gn 14: vele oorlogen uit die tijd niet genoemd, wel die van Abraham (want Gods volk in het geding)
- Dn 8: gaat niet om Perzië & Griekenland, maar om de '2300 avonden & morgens' die God onthouden werden
- Es: het gaat niet om het lot van Griekenland, maar om dat van Gods volk (Esther in de Perzische geschiedenis verzwegen; ws. geen verband met koningin Amestris)

God rekent de (heils)geschiedenis naar die van zijn volk

Einde 2e les

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016